

Шкільна бібліотека

Данте
Божественна
комедія
Поема

Харків
«Фоліо»
2018

ПІСНЯ ПЕРША

- 1 На півшляху свого земного світу
Я трапив у похмурий ліс густий,
Бо стежку втратив, млою оповиту.
- 4 О, де візьму снаги розповіді
Про ліс листатий цей, суворий, дикий,
Бо жах від згадки почина рости!
- 7 Над смерть страшну гіркіший він, великий, —
Але за благо те, що там знайшов,
Повім про все, що в пам'ять взяв навіки.
- 10 Недобре тямлю, як постав цей схов,
Бо сонність так оволоділа мною,
Що з певної дороги я зійшов.
- 13 Я опинивсь під пагорба стіною,
Яким кінчався неширокий діл,
Де острах ліг на серце пеленою.
- 16 Я вгору глянув і побачив схил,
Вже убраний у сонячне проміння,
Що надає людині свіжих сил.
- 19 Тоді помалу уляглось тремтіння,
Що не давало спокою мені
Всю ніч, коли блукав між страховиння.

- 22 Як той, хто у задишці голосній
На сушу вийшов, піною укритий,
І озирає вири навісні, —
- 25 Так і мій дух, не скінчивши летіти,
Зирнув назад і стежку оглядав,
Яка не дозволя нікому жити.
- 28 Тут я собі спочити трохи дав
І вирушив на гору незнайому,
А за опору нижчу ногу мав.
- 31 І от, коли вже йшов я по підйому,
Збіг леопард, моторний та верткий,
І шерсть рябіла плямами на ньому.
- 34 Моїх очей він не злякавсь, дерзкий,
І, заступивши шлях, став на сторожі,
І я подавсь униз, у діл низький.
- 37 А йшли хвилини ранішні, пригожі,
І сонце сходило з тим почтом зір,
Що з ним спажнули, як Любові Божій.
- 40 Схотілося у рух оздобить шир.
І дух надія звабила рожева,
Що скоро зникне цей плямистий звір.
- 43 Пора буяла навкруги квітнева,
Та я не вчув нічого, тільки ляк
Од вигляду уже близького лева.
- 46 І так, здалось, на мене йшов хижак,
Наїжившись, страшенно зголоднівши,
Що рух повітря вмить, здалось, заляк.
- 49 Ще вийшла люта й зла вовчиця вивши, —
Її неуголенна худорба
Примушує людей конать збіднівши.

- 52 В очах її така була злоба,
Таке палало полум'я гаряче,
Що з страху шлях згубив я до горба.
- 55 І наче той, хто дивиться найпаче,
Куди б скарби багаті примостить,
А, їх утративши, — в розпуці плаче,
- 58 Такий був я, бо твар мене щомить,
Встріч ідучи, помалу відсувала
Туди, де сяйво сонця не звучить.
- 61 Коли ж моя нога на діл ставала,
Явився хтось, у кого зір потух,
Мовчанка ж довга голос відібрала.
- 64 В безлюдді я його побачив рух.
«Врятуй! — була мольба моя єдина, —
Байдуже, чи людина ти, чи дух!»
- 67 Він мовив: «Не людина; був людина;
В Ломбардії мій батько оселивсь,
У Мантуї — моя там батьківщина.
- 70 *Во время Юлія* я народивсь,
Хоч пізно; жив я в Августовім Римі,
Коли ще лжебогам народ моливсь.
- 73 Я був поет, пісні складав любимі,
Як славний син Анхізів з Трої втік,
А Іліон упав в огні та димі.
- 76 Та чом вертаєш і в журбі поник?
Чого не йдеш на горб, де корениться
Солодке джерело чудесних рік?»
- 79 «Чи не Віргілій ти, чи не криниця
Широкоплинних мовних вод ясних? —
Спитав я й став, щоб в шані поклониться, —

- 82 О світло й честь усіх співців земних,
Ти зваж на захват мій, на шанування
Твоїх безсмертних творів видатних.
- 85 Ти вчитель мій, моє угрунтування,
У тебе я знайшов на все життя
Той гарний стиль, що дав мені визнання.
- 88 Ти бачиш твар, що втік од неї я?
Рятуй мене ти, мудрецю славетний,
Бо в серці й жилах кров тремтить моя».
- 91 «Хай буде інший шлях тобі прикметний, —
Він одповів на жалісні слова, —
Щоб ти мерщій покинув діл цей шпетний.
- 94 Повз твар, яка, голодна, завива,
Не прослизне і найспритніший дока:
Хто мимо йде, усіх вона вбива.
- 97 Лиха вона з природи та жорстока;
Наївшись, голоднішою стає
Й ненатлого не насищає ока.
- 100 Із звірами відгулює своє
Без міри; та надія на Хорта є,
Що він цю твар таки, нарешті, вб'є.
- 103 Про нього скажуть: скарбів не ковтає,
В любові, мудрості й чесноті зріс.
І ґрунт між Фельтро й Фельтро доглядає.
- 106 Він за Італію зве свій спис, —
Заради ж неї дівчина Камілла
І Евріал умерли, й Турн, і Ніс.
- 109 І як би не тікала твар немила,
Він в Пекло зажене її, на дно,
Звідкіль її жадоба приманила,

З М І С Т

«Божественна комедія» Данте. <i>О. Алексєєнко</i>	3
---	---

БОЖЕСТВЕННА КОМЕДІЯ

ПЕКЛО

Пісня перша	
Ліс. — Пагорб. — Три звірі. — Віргілій	23
Пісня друга	
Сумніви Данте. — Відповідь Віргілія	27
Пісня третя	
Брама Пекла. — Нікчемні. — Ахерон. — Човен Харона	32
Пісня четверта	
Коло перше (Лімб). — Нехрещені немовлята і доброчесні нехристияни	37
Пісня п'ята	
Коло друге. — Мінос. — Порушники шлюбної вірності. — Франческа да Ріміні	42
Пісня шоста	
Коло третє. — Цербер. — Червоугодники. — Чвакало	47
Пісня сьома	
Коло четверте. — Плутос. — Скнари і марнотратники. — Фортуна. — Коло п'яте. — Стігійське болото. — Гнівні	51
Пісня восьма	
Коло п'яте (закінчення). — Флегій. — Філіппо Срібний. — Місто Діте	55
Пісня дев'ята	
Біля воріт Діте. — Фурії. — Посол з неба. — Коло шосте. — Єретики	59
Пісня десята	
Коло шосте (продовження). — Фаріната дельї Уберті. — Кавальканте Кавальканті	64

Пісня одинадцята	
Коло шосте (закінчення). — Гробниця папи Анастасія. — Розміщення грішників у Пеклі	68
Пісня дванадцята	
Коло сьоме. — Мінотавр. — Перший пояс. — Флегетон. — Центаври. — Насильники над ближніми і над їх майном	72
Пісня тринадцята	
Коло сьоме. — Другий пояс. — Насильники над собою і над своїм майном	77
Пісня чотирнадцята	
Коло сьоме. — Третій пояс. — Насильники над божеством. — Капаней. — Критський Старець. — Пекельні ріки	81
Пісня п'ятнадцята	
Коло сьоме. — Третій пояс (продовження). — Насильники над природою (содоміти)	86
Пісня шістнадцята	
Коло сьоме. — Третій пояс (продовження)	90
Пісня сімнадцята	
Геріон. — Коло сьоме. — Третій пояс (закінчення). — Насильники над природою і мистецтвом (хабарники). — Спуск у восьме коло	95
Пісня вісімнадцята	
Коло восьме (Лихосхови). — Обманщики тих, що не довірились. — Перший схов. — Звідники і спокусники. — Другий схов. — Підлесники	99
Пісня дев'ятнадцята	
Коло восьме. — Третій схов. — Святокупці	104
Пісня двадцята	
Коло восьме. — Четвертий схов. — Віщуни	108
Пісня двадцять перша	
Коло восьме. — П'ятий схов. — Хабарники. — Лукський старшина. — Чорти з гаками	113
Пісня двадцять друга	
Коло восьме. — П'ятий схов (продовження). — Наварець Чамполо. — Бійка чортів	117
Пісня двадцять третя	
Коло восьме. — П'ятий схов (закінчення). — Шостий схов. — Лицеміри	122
Пісня двадцять четверта	
Коло восьме. — Сьомий схов. — Злодії	127
Пісня двадцять п'ята	
Коло восьме. — Сьомий схов (закінчення). — Как. — П'ять флорентійців	132
Пісня двадцять шоста	
Коло восьме. — Восьмий схов. — Лукаві порадники	137
Пісня двадцять сьома	
Коло восьме. — Восьмий схов (закінчення)	142

Пісня двадцять восьма	
Коло восьме. — Дев'ятий схов. — Призвідники розбрату	147
Пісня двадцять дев'ята	
Коло восьме. — Дев'ятий схов (закінчення). — Десятий схов. — Фальшівники металів	152
Пісня тридцята	
Коло восьме. — Десятий схов (закінчення). — Фальшівники людей, грошей і слів	156
Пісня тридцять перша	
Криниця гігантів. — Немврод. — Ефіальт. — Антей	161
Пісня тридцять друга	
Коло дев'яте. — Коцит. — Обманщики тих, що довірились їм. — Перший пояс (Каїна). — Зрадники рідних. — Другий пояс (Антенора). — Зрадники батьківщини і однодумців	166
Пісня тридцять третя	
Коло дев'яте. — Другий пояс (закінчення). — Третій пояс (Толомея). — Зрадники друзів і співтрапезників	171
Пісня тридцять четверта	
Коло дев'яте. — Четвертий пояс (Джудекка). — Зрадники благодійників. — Люцифер. — Три паці Люцифера. — Зрадники величності божеської і людської — Іуда, Брут і Кассій. — Центр всесвіту. — Підняття до південної півкулі	176

ЧИСТИЛИЩЕ

Пісня перша	
Вступ. — Чотири зірки. — Катон	181
Пісня друга	
Пердчистилице. — Ангел-стерничий. — Каселла	185
Пісня третя	
Пердчистилице. — Душі вмерлих, не примирених з церквою. — Король Сицилії Манфред	190
Пісня четверта	
Пердчистилице. — Сходження нагору. — Бельаква	194
Пісня п'ята	
Пердчистилице. — Недбайливі і загиблі не своєю смертю	199
Пісня шоста	
Пердчистилице. — Недбайливі і загиблі не своєю смертю. — Сорделло. — Звернення до Італії	203
Пісня сьома	
Пердчистилице. — Долина земних владарів	208
Пісня восьма	
Пердчистилице. — Долина земних владарів. — Ангели-охоронці. — Змій	213
Пісня дев'ята	
Пердчистилице. — Долина земних владарів. — Сон Данте. — Брама Чистилиця. — Вхід до першого кола	217
Пісня десята	
Чистилице. — Перше коло. — Пихаті. — Приклади смирення	222

Пісня одинадцята	
Перше коло. — Пихаті. — Молитва. — Одерізі д'Агобйо	227
Пісня дванадцята	
Перше коло. — Пихаті. — Приклади покараної пихи. — Сходження у друге коло	231
Пісня тринадцята	
Друге коло. — Заздрісні. — Приклади великодушності	236
Пісня чотирнадцята	
Друге коло. — Заздрісні. — Приклади покараних заздрощів	241
Пісня п'ятнадцята	
Друге коло. — Заздрісні. — Третє коло. — Гнівливі. — Приклади лагідності	246
Пісня шістнадцята	
Третє коло. — Гнівливі. — Ломбардець Марко	250
Пісня сімнадцята	
Третє коло. — Гнівливі. — Вихід з диму. — Сходження в четверте коло	255
Пісня вісімнадцята	
Четверте коло. — Ледачі. — Приклади рідкісної швидкості і жалюгідних лінощів	259
Пісня дев'ятнадцята	
Четверте коло. — Ледачі. — Символічний сон Данте. — Сходження в п'яте коло	264
Пісня двадцята	
П'яте коло. — Скупі. — Приклади бідності, щедрості та огидних скупощів. — Гуго Капет. — Двигтіння гори	268
Пісня двадцять перша	
П'яте коло. — Скупі. — Стацій. — Пояснення причини землетрусу	273
Пісня двадцять друга	
Сходження в шосте коло. — Прославлені персонажі Лімбу. — Шосте коло. — Обжерливі. — Приклади здержливості	277
Пісня двадцять третя	
Шосте коло. — Обжерливі. — Форезе Донаті	282
Пісня двадцять четверта	
Шосте коло. — Обжерливі. — Ще одне таємниче дерево. — Приклади нездержливості	287
Пісня двадцять п'ята	
Сходження в сьоме коло. — Сьоме коло. — Любострасні. — Приклади чистоти	292
Пісня двадцять шоста	
Сьоме коло. — Любострасні і содоміти. — Приклади любострастя	297
Пісня двадцять сьома	
Сьоме коло. — Любострасні. — Перехід кризь полум'я. — Сходження в Земний Рай. — Останні слова Віргілія	302
Пісня двадцять восьма	
Земний Рай. — Мательда. — Божественний ліс	307

Пісня двадцять дев'ята	
Земний Рай. — Алегорична процесія, або Триумф церкви	312
Пісня тридцята	
Земний Рай. — Поява Беатріче і зникнення Віргілія	317
Пісня тридцять перша	
Земний Рай. — Лета	322
Пісня тридцять друга	
Земний Рай. — Символічне дерево. — Перетворення колісниці. — Повія і велетень	327
Пісня тридцять третя	
Земний Рай. — Пророцтво Беатріче. — П'ятсот, десять і п'ять. — Хвилі Євної	333

РАЙ

Пісня перша	
Вступ. — Звернення до Аполлона. — Піднесення Данте й Беатріче в сферу вогню. — Міркування Беатріче з цього приводу	339
Пісня друга	
Зачин. — Піднесення на перше, Місяцеве небо. — Плями на Місяці. — Вплив небес	344
Пісня третя	
Перше, Місяцеве небо. — Духи, що зламали обітницю. — Піккарда Донаті. — Імператриця Констанца	349
Пісня четверта	
Перше, Місяцеве небо. — Сумніви Данте, які Беатріче вгадує та розв'язує. — Нове запитання Данте: чи можна виправити зламани обіти?	353
Пісня п'ята	
Перше, Місяцеве небо. — Незрушність обіту і можливість його заміни. — Піднесення на друге, Меркурієве небо. — Юстиніан	358
Пісня шоста	
Друге, Меркурієве небо. — Життя імператора Юстиніана. — Історія римського орла. — Уступ проти гібелінів. — Духи Меркурієвого неба. — Ромео	362
Пісня сьома	
Друге, Меркурієве небо. — Спасіння	367
Пісня восьма	
Піднесення на третє, Венерине небо. — Духи велелюбних. — Карл Мартелл. — Король Роберт. — Питання: чому діти рідко коли скидаються на батьків?	372
Пісня дев'ята	
Третє, Венерине небо. — Духи велелюбних. — Куніцца да Романо. — Марселєць Фолько. — Раава. — Римський двір	377
Пісня десята	
Піднесення на четверте, Сонцеве небо. — Духи учених. — Фома з Аквіно. — Схоластичні і давні богослови та мудреці	382
Пісня одинадцята	
Четверте, Сонцеве небо. — Марнота земних турбот. — Два сумніви. — Життя Франціска Ассізького. — Переродження ченців	387

Пісня дванадцята	
Четверте, Сонцеве небо. — Другий вінець блаженних духів. — Життя Домініка. — Докір францисканцям. — Бонавентура. — Його оточення	392

Пісня тринадцята	
Четверте, Сонцеве небо. — Новий танок, новий спів. — Мудрість Соломона і мудрість Христа. — Неспроможність людська вивчати й розуміти Святе письмо та міркувати про будь-чие спасіння	397

Пісня чотирнадцята.	
Четверте, Сонцеве небо. — Близьк блаженних після відродження тіл. — Піднесення на п'яте, Марсове небо. — Духи військових у вигляді світного хреста. — Гармонійні співи. — Захват Данте	401

Пісня п'ятнадцята	
П'яте, Марсове небо. — Хрестоносець Каччагвіда. — Стародавня Флоренція	406

Пісня шістнадцята	
П'яте, Марсове небо. — Марність шляхетного походження. — Каччагвіда і його сучасники. — Давнє і новітнє населення Флоренції	411

Пісня сімнадцята	
П'яте, Марсове небо. — Злигодні вигнання. — Горювання й радість Данте. — Мужність істини	416

Пісня вісімнадцята	
П'яте, Марсове небо. — Осяйні духи Марсового хреста. — Піднесення на шосте, Юпітерово небо. — «Любіте правосудіє...» — Імперський орел. — Скупість пап	421

Пісня дев'ятнадцята	
Шосте, Юпітерово небо. — Промова небесного орла. — Потрібність віри для спасіння. — Віра без діл	426

Пісня двадцята	
Шосте, Юпітерово небо. — Спів праведників. — Закохані в справедливості владарі — складові частини образу орла. — Віра і спасіння. — Призначення долі наперед	431

Пісня двадцять перша	
Сьоме, Сатурнове небо. — Піднесення. — Духи споглядальників. — Небесні сходи. — П'єр Дам'яно. — Ще про призначення долі. — Пишнота прелатів	436

Пісня двадцять друга	
Сьоме, Сатурнове небо. — Бенедикт. — Занепалі монастирі. — Піднесення на восьме, Зірне небо. — Сузір'я Близнят. — Погляд на Землю	440

Пісня двадцять третя	
Восьме, Зірне небо. — Триумф Христа. — Коронування Марії	446

Пісня двадцять четверта	
Восьме, Зірне небо. — Відповіді Данте на запитання про віру	450

Пісня двадцять п'ята	
Восьме, Зірне небо. — Туга за батьківщиною. — Апостол Яків. — Відповіді Данте на запитання про надію. — Апостол Іоанн. — Небесне сяйво і земні очі	455

Пісня двадцять шоста	
Восьме, Зірне небо. — Відповіді Данте на запитання про любов. — Перший гріх, перші часи на землі, перша мова, перша оселя	460
Пісня двадцять сьома	
Восьме, Зірне небо. — Порочні пастирі. — Небесний жаль. — Піднесення на дев'яте, Кристалічне небо, або Перворушій. — Небесна краса і земна потворність	464
Пісня двадцять восьма	
Дев'яте, Кристалічне небо. — Божественна сутність і ангельські чини. — Погодженість між системою небес і побудовою дев'яти кіл. — Небесна ієрархія	469
Пісня двадцять дев'ята	
Дев'яте, Кристалічне небо. — Теорія ангелів. — Проповідь проти проповідників	474
Пісня тридцята	
Десяте, Палаюче небо. — Піднесення. — Полум'я світла. — Небесна роза. — Трон Генріха VII	478
Пісня тридцять перша	
Десяте, Палаюче небо. — Біла роза і сонми ангелів. — Бернар з Клерво. — Молитва до Беатріче. — Приснодіва Марія	483
Пісня тридцять друга	
Десяте, Палаюче небо. — Будова небесної рози. — Блаженні діти. — Марія і Гавриїл. — Велика знать небесного Єрусалима	487
Пісня тридцять третя	
Десяте, Палаюче небо. — Свята молитва. — Заступництво Богоро- диці. — Видіння бога. — Екстаз Данте.	492
Коментарі	497